Не зламалася ў нялёгкім жыцці

У чым сэнс жыцця? На гэта пытанне кожны з нас адкажа па-рознаму. Для Сцепаніды Краўцовай, якой ужо 96 гадоў – гэта адзыўлівасць, вернасць.

Нарадзілася яна ў 1915 годзе ў вёсцы Паўлаўка, у сялянскай сям'і. Час тады быў вельмі цяжкі, наспявалі вялікія перамены ў жыцці царскай Расіі: імперыялістычная вайна, рэвалюцыі.

Расла працалюбівая дзяўчынка: ва ўсім дапамагала дома па гаспадарцы.

- У вёсцы дзеці рана становяцца памочнікамі бацькам, - усміхаецца Сцепаніда Лаўрынаўна. – Калі стала дарослаю, пайшла ў паляводчую брыгаду калгаса. Было вельмі цяжка, але працавала, таму што трэба было.

Паўлаўка лічылася вялікай: 100 двароў, была і пачатковая школа. Вечарам моладзь збіралася на танцы ў мясцовым клубе. Туды ж прыходзіў і Якаў, які жыў па-суседску. Малады хлопец працаваў трактарыстам. Сябравалі. У канцы 30-х гадоў, цяпер мінулага стагоддзя, у іх з Якавам ужо была сям'я, нарадзіўся і першынец – сынок Федзя.

Але ціхае сямейнае шчасце цягнулася нядоўга. У чэрвені 1941 года пачалася Вялікая Айчынная вайна. Разам з іншымі аднавяскоўцамі і Якава Сяргеевіча Краўцова забралі ў дзеючую армію.

А ў жніўні ў Паўлаўцы ва ўсю ўжо гаспадарылі нямецкія акупанты, наводзячы свае парадкі.

- Восень ужо была. Мы капалі бульбу, - узгадвае мая субяседніца. – Вось у адзін з дзён дамоў і прыйшоў Якаў... Вельмі худы, адзёжа парваная, нябрыты, валасы доўгія. На пытанні што ды як, расказаў, што толкам і паваяваць не ўдалося. Ваенны эшалон немцы разбамбілі. Потым папаў у палон. Нейкім цудам некалькім палонным удалося збегчы. Хаваліся ў лесе. Не ведалі, дзе праходзіць лінія фронту, каб прабірацца да сваіх. Вось і вырашылі падацца дамоў. Тады многія вярнуліся, бо неразбярыха была. Мы вельмі баяліся, як немцы паступяць у гэтым выпадку. Бог мілаваў. Напэўна ў акупантаў спраў да такіх як Якаў не было пакуль у той час.

Пазней была падзелена калгасная зямля на паі. Далі і Краўцовым. Што ж зробіш, бо жыць неяк трэба. Працавалі да цямна. Трымалі невялікую гаспадарку, каб пракарміцца.

У 1943 годзе стаў набліжацца фронт і немцы змянілі свае адносіны да мірных жыхароў. Кагосьці ў іншых вёсках забівалі, моладзь сталі накіроўваць на работы ў Германію.

Калі ж адступалі, падпалілі хаты ў вёсцы. Згарэла і хата Краўцовых.

Як жа ўсе ўзрадаваліся, калі прыйшлі чырвонаармейцы. Якаву ўжо ў другі раз уручылі павестку. Былых палонных ваеннаслужачых і юнакоў, дасягнуўшых прызыўнага ўзросту, прызвалі ў армію. Праводзіла Сцепаніда зноў мужа, а таксама свайго брата Якава Яроміна, які да гэтага быў у партызанскім атрадзе.

- Я нарадзілася ў сакавіку 1943 года, - уступае ў размову дачка Марыя. – Маленькаю была ў той час. Маці расказвала, што ад бацькі ніводнага пісьма так і не атрымала. Толькі пахаванку прынесла паштальёнка глыбокай восенню. У ёй паведамлялася, што Краўцоў Якаў Сяргеевіч, 1909 года нараджэння, загінуў у 1943 годзе на р. Проня ў Чавускім раёне Магілёўскай вобласці.

Застаўшыся з двумя маленькімі дзецьмі на руках, Сцепаніда стала наладжваць сваё жыццё.

- Паўтара года кватаравалі. Слава Богу, людзі добрыя прытулілі, - працягвае Сцепаніда Лаўрынаўна. – Чатыры сям'і жылі разам у адной хаце. Цесната неймаверная. А потым мы з бацькаю пачалі будаваць свой дом. Ён быў добрым цесляром: не адну хату ў Паўлаўцы зрубіў. Нарэшце перайшлі жыць у новы дом, хаця падлогі там яшчэ не было.

Памятае С.Л. Краўцова адзін выпадак. Ляснік дазволіў у лесе ўзяць адно дрэва на распілоўку, каб потым пакласці падлогу. Але прыйшоў старшыня сельсавета і хацеў забраць, крычаў пры гэтым, што незаконна ўзялі, нават пагражаў. На другі дзень наведаўся супрацоўнік пракуратуры. Плачучы, Сцепаніда расказала, што закон не парушала, што ёй дазволілі, што салдацкая ўдава, маленькія дзеці, стары і хворы бацька... Ён уважліва выслухаў яе. А потым даў завераную паперу, сказаўшы, што ніхто больш да яе прыскіпацца не будзе. Канфлікт быў уладжаны.

Для таго, каб вырасціць дзяцей і паставіць іх на ногі, Сцепаніда Лаўрынаўна працавала, як «вол», і дома, і на працы. Увесь час трымала сваю вялікую гаспадарку. Нароўні з мужчынамі касіла, арала, баранавала.

Не стрымалася, спытала ў яе, маўляў так і жыла адна? На што яна адказала:

- Як бы цяжка не было мне, але не змагла парушыць вернасць кахання свайму Якаву. Шкада, што не захавалася фатаграфія мужа. Не вельмі часта, але сніцца. У памяці маёй ён застаўся назаўсёды маладым. Сумленна скажу вось што. Адзін раз хлопец з Разальмова хацеў пазнаёміць мяне з мужчынаю з Хоцімска. Я ўзяла ды і назвалася другім імем і прозвішчам. Нават у сваты прыязджалі (Смяецца. **Рэд.**), спыталі, дзе жыве Ауліта Курзянкова. Аднавяскоўцы адказалі, што такой у вёсцы няма. Потым бачыла так званага свата, вельмі раззлаваўся на мяне.

Так і пражыла жанчына адна да глыбокай старасці, працавала, выхоўвала дзяцей. За добрасумленную працу неаднаразова ўзнагароджвалася Граматамі, атрымлівала каштоўныя падарункі. Цяпер жыве разам з дачкою Марыяй, якая да выхаду на заслужаны адпачынак працавала свінаркаю на свінаферме калгаса "Чырвоны Маяк". Яна мае значок "Ударнік 9-й пяцігодкі", Граматы, каштоўныя падарункі. Насупраць жыве сын Фёдар, таксама пенсіянер. Дачакалася Сцепаніда Лаўрынаўна і праўнукаў.

Слухала я яе і думала аб тым, як удалося гэтай дзіўнай жанчыне выстаяць і не зламацца ў нялёгкім жыцці. Яна засталася прыветліваю, добрай.

Веруе ў Бога. У доме шмат абразоў. Яны ўпрыгожаны вышыванымі ручнікамі, якія ў маладосці вышывала сама і дачка Марыя. І другіх вышываных рэчаў у доме многа. Паказалі, як упрыгожаны ложак.

Пагаварылі і аб тым, што ў Паўлаўцы засталіся заселенымі 22 двары. Жывуць толькі старыя людзі, бо моладзь даўно пераехала ў гарады. Летам пустазелле некаму скасіць. Вуліца зарастае... Два разы ў тыдзень сюды прыязджае аўталаўка, калі трэба якія каму з жыхароў лекі, іх прывозіць фельчар.

Яшчэ аб многім хацелася распытаць гэтую мілавідную жанчыну з такім вялізным жыццёвым багажом. Але, бачачы на твары яе хваляванне, асабліва калі гаворка неспадзявана кранaлася хворых для яе тэм, прыходзілася пераводзіць гутарку ў больш нейтральнае русла. Погляд у мінулае – гэта заўсёды ўкол у сэрца. Дыі ўсё раскажаш, што было. У арсенале памяці ў любога з нас назбіраецца цэлы букет хвалюючых сустрэч і горкіх расставанняў. А ў такім вялікім жыцці – іх было, канешне ж, несувымерна больш...

Наталля КАЦЯШОВА.

На здымку: С. Краўцова.

Фота Аляксандра АЛЯКСАНДРЫНА.

Кацяшова, Н. Не зламалася ў нялёгкім жыцці / Наталля Кацяшова ; фота Аляксандра Аляксандрына // Шлях Кастрычніка. — 2011. — 7 мая. — С. 2.

Краўцова Сцепаніда Лаўрынаўна, жыхарка в. Паўлаўка Хоцімскага раёна.